

УДК 636.5.033:612.12:636.087.73

**КЛІНІЧНИЙ СТАН ТА МОРФОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРОВІ КУРЕЙ
ПРОМИСЛОВОГО СТАДА ПРИ ЗГОДОВУВАННІ β -КАРОТИНУ БІОТЕХ-
НОЛОГІЧНОГО СИНТЕЗУ**

*Л.В. Шевченко, доктор ветеринарних наук
В.М. Поляковський, В.М. Михальська, кандидати ветеринарних наук
Л.В. Малюга, кандидат сільськогосподарських наук*

Встановлено, що згодовування курям-несучкам вітатону з бутил-гідрокситолуолом, а також вітадепсу та олійного розчину β -каротину спричиняє відносну нейтрофілію за лімфоцитопенії. Згодовування ку-

---

© Л.В. Шевченко, В.М. Поляковський, В.М. Михайльська, Л.В. Малюга, 2013

ням-несучкам вітатону без бутилгідрокситолуолу спричиняє лейкоцитопенію на тлі відносної еозинофілії і лімфоцитопенії.

Вітатон, вітадепс, β-каротин, антиоксиданти, кури-несучки, клінічний стан, морфологічні показники крові

Виробництво харчових яєць ґрунтується на використанні сучасних високопродуктивних кросів курей, які потребують підвищеного рівня поживних та біологічно активних речовин для забезпечення високої продуктивності та якості продукції. З цією метою використовують значну кількість вітамінів, макро- та мікроелементів, антиоксидантів, стимуляторів продуктивності, барвників та інших препаратів. До речовин, що володіють провітамінною, антиоксидантною, антиканцерогенною та імуностимулюючою властивістю, належать каротиноїди, в тому числі β-каротин.

Серед препаратів β-каротину, перспективних до застосування у годівлі тварин, є нативна біомаса гриба *Bl. trispora* штаму ТКСТ (вітатон) та продукти, одержані після її переробки – вітадепс та олійний розчин β-каротину (каренол). Однак широке застосування цих препаратів у практику годівлі курей передбачає детальне і глибоке вивчення їх впливу на клінічний стан, гематологічні показники, продуктивність, якість і безпеку продукції птиці.

Мета дослідження – вивчити показники клінічного стану та морфологічні показники периферичної крові курей промислового стада при згодовуванні їм препаратів β-каротину мікробного синтезу.

Матеріал і методика дослідження. Для проведення досліджень методом груп-аналогів сформовано 5 груп курей-несучок кросу Швер 579 віком 130 діб контрольну і чотири дослідні по 12 голів у кожній. Після досягнення 70 % інтенсивності несучості птиці дослідних груп додатково вводили до основного раціону (повнораціонного комбікорму) препарати β-каротину згідно зі схемою, наведеною в табл. 1. Кури-несучки контрольної групи утримувалися на основному раціоні, який забезпечував потребу птиці у поживних та біологічно активних речовинах.

У кінці досліду в курей-несучок визначали показники клінічного стану, а після евтаназії відбирали проби крові для досліджень.

Доза β-каротину, яку вводили додатково у комбікорми для птиці дослідних груп, становила 59,0 мг/кг комбікорму

1. Схема досліду

Група	Умови годівлі
Контрольна	ОР
Дослідна:	
1	ОР+0,7 г вітатону з БГТ на 1 кг корму
2	ОР+0,7 г вітатону на 1 кг корму
3	ОР+2,9 г вітадепсу з БГТ на 1 кг корму
4	ОР+29 мл олійного розчину β-каротину з БГТ на кг корму

БГТ – бутилгідрокситолуол

Птицю контрольної і дослідних груп утримували в одному приміщенні, в двоярусних кліткових батареях, обладнаних годівницями і напувал-

ками типу КБУ-3, по 5 голів у клітці. Годівлю курей здійснювали повнораціонними комбікормами.

Температуру тіла у курей вимірювали за допомогою медичного ртутного термометра в прямій кишці, частоту дихальних рухів – методом аускультативної [5]. Концентрацію гемоглобіну у крові тварин визначали використовуючи набір реактивів МП “Градиент” (Світловодськ, Росія) [2, 4]. Загальну кількість лейкоцитів та еритроцитів у крові тварин, а також лейкограму контролювали за загальноприйнятими методами [6, 7].

Статистичну обробку одержаних результатів проводили за В.А. Кокуніним [3], використовуючи комп’ютерну техніку та програму М. Excel.

Результати дослідження. Як свідчать дослідження кури-несучки промислового стада при згодовуванні вітатону з БГТ та без нього, вітадепсу та каренолу протягом всього періоду досліду за своєю поведінкою, станом пір’яного покриву та споживанням комбікорму не вирізнялися від контролю. Кури охоче споживали комбікорм та воду, а їх поведінка, стан пір’яного покриву і видимих слизових оболонок за своїм фізіологічним станом відповідали виду, віку та кросу птиці.

Підтвердженням того, що при використанні у годівлі курей-несучок вітатону, вітадепсу та каренолу протягом 90 діб їх стан здоров’я відповідав фізіологічним параметрам, є температура тіла та частота дихання (табл. 2), яка вірогідно не вирізнялася від аналогічних показників у контролі.

2. Показники клінічного стану курей-несучок, $M \pm m$, $n = 5$

Показник	Група				
	контрольна	дослідна			
		1	2	3	4
Температура тіла, °С	40,6±0,1	40,5±0,1	40,6±0,2	40,3±0,1	40,5±0,2
Частота дихання, дих. рух./хв	29,6±1,1	32,0±1,9	29,2±2,2	30,8±0,5	29,8±0,7

Дослідження морфологічних показників крові, які характеризують інтенсивність еритроцитопоезу, свідчило, що у курей-несучок дослідних груп кількість еритроцитів суттєво не змінювалася під впливом різних джерел β-каротину порівняно з контролем і перебувала у межах фізіологічної норми.

Це узгоджується з концентрацією гемоглобіну у крові птиці дослідних груп за виключенням курей другої дослідної групи (споживали вітатон без БГТ), в яких цей показник був на 9,0 % нижчим ніж у контролі (табл. 3).

Згодовування курям-несучкам вітатону з БГТ, вітадепсу та каренолу (перша, третя та четверта дослідні групи) не впливало на процеси лейкоцитопоезу в їх організмі порівняно з контролем.

У крові курей другої групи, яким згодовували вітатон без БГТ, було виявлено лейкоцитопенію, що характеризувалася зменшенням кількості лейкоцитів на 50 % порівняно з контролем.

Аналіз лейкограми крові курей-несучок при згодовуванні вітатону без БГТ свідчить, що співвідношення еозинофілів у них збільшилося на 3 %, тоді як у птиці першої, третьої та четвертої дослідних груп воно залишалося на рі-

вні контролю. При цьому збільшення відсотка еозинофілів у крові курей цієї групи сталось у межах величин, характерних для фізіологічної норми.

3. Морфологічні показники крові курей-несучок, $M \pm m$, $n = 5$

Показник	Група					
	контрольна	дослідна				
		1	2	3	4	
Еритроцити, Т/л	3,33±0,07	3,22±0,04	3,30±0,03	3,47±0,06	3,24±0,08	
Гемоглобін, г/л	108,60±2,82	101,60±2,28	98,40±1,09*	109,40±2,54	100,80±2,61	
Лейкоцити, Г/л	23,42±3,28	23,26±5,38	11,76±1,55*	28,44±8,39	17,60±2,14	
Лейкограма	Базофіли	1-3	0-2	0-1	-	0-1
	Еозинофіли	3,80±0,55	4,60±0,45	6,80±0,65*	4,20±1,08	2,60±1,04
	Гетерофіли	26,80±0,89	32,80±1,98*	29,40±2,20	36,00±3,89*	32,60±1,48*
	Лімфоцити	60,80±1,08	54,00±2,32*	53,60±2,51*	51,40±2,97*	54,40±1,04*
	Моноцити	7,20±0,55	7,40±0,45	10,80±1,56	8,40±1,68	10,20±1,43

* $p \leq 0,05$ порівняно з контролем

Як свідчать результати досліджень, у крові курей-несучок першої, третьої та четвертої груп, яким згодували вітатон з вмістом БГТ, вітадепс та каренол як джерела β -каротину, спостерігали збільшення кількості гетерофілів, як активних фагоцитів, здатних до міграції, на 6,0%; 9,2 та 5,8 % відповідно порівняно з контролем.

Відсоткове співвідношення лімфоцитів у крові курей-несучок всіх дослідних груп було в межах фізіологічної норми, однак воно виявилось нижчим ніж у контролі на 5,6–8,6 %.

Співвідношення моноцитів у крові курей дослідних груп перебувало на рівні контролю і узгоджувалося з фізіологічною нормою, що свідчить про відсутність процесів септичного та алергічного характеру у їх тканинах під впливом препаратів природного β -каротину, виготовлених на основі біомаси гриба *Bl. trispora*.

Це припущення підтверджується відсутністю незрілих і патологічних форм еритроцитів та лейкоцитів у крові курей дослідних груп. З цього випливає, що зміни лейкограми крові курей-несучок при застосуванні препаратів β -каротину мають функціональний характер.

Висновок

Отже, згодування курям-несучкам вітатону з БГТ, а також вітадепсу та каренолу спричиняє видовий перерозподіл лейкоцитів у їх крові, а саме відносну нейтрофілію за лімфоцитопенії. Згодування курям-несучкам вітатону без БГТ спричиняє пригнічення лейкоцитопоезу, що виявляється лейкоцитопенією на фоні відносної еозинофілії і лімфоцитопенію.

Список літератури

1. Бета-каротин Вітатон: ТУ У 15.7-32128359-015:2005 [Чинний від 2005-22-08], 2005. – 14 с.
2. Ветеринарна клінічна біохімія / [Левченко В.І., Влізло В.В., Кондрахін І.П. та ін.]; за ред. В.І. Левченка і В.Л. Галяса. – Біла Церква, 2002. – 400 с.

3. Кокунин В.А. Статистическая обработка при малом числе опытов / В.А. Кокунин // Укр. биохим. журн. – 1975. – Т. 47, № 6. – С. 776–790.
4. Определение естественной резистентности и обмена веществ у сельскохозяйственных животных / [Чумаченко В.Е., Высоцкий А.М.,
5. Сердюк Н.А., Чумаченко В.В.]. – К.: Урожай, 1990. – 136 с.
6. Практикум по клинической диагностике болезней животных /
7. [Васильев М.Ф., Воронин Е.С., Дугин Г.Л. и др.]; под ред. акад. Е.С. Воронина. – М.: Колос, 2003. – 269 с.
8. Предтеченский В.Е. Руководство по лабораторным методам исследований / Предтеченский В.Е., Боровская В.М., Марголина Л.Т. – М-Л: Гос. изд-во биологической и медицинской лит-ры, 1996. – 664 с.
9. Чумаченко В.Е. Методические указания к физико-химическим, морфологическим, биохимическим и иммунологическим исследованиям крови сельскохозяйственных животных / Чумаченко В.Е., Судаков Н.А., Береза В.И. – К.: Изд-во УСХА, 1991. – 68 с.

Установлено, что скормливание курам-несушкам витатона содержащего бутилгидрокситолуол, а также витадепса и масляного раствора β -каротина вызывает относительную нейтрофилию при лимфоцитопении. Скормливание курам-несушкам витатона без бутилгидрокситолуола вызывает лейкоцитопению на фоне относительной эозинофилии и лимфоцитопении.

Витатон, витадепс β -каротин, антиоксиданты, куры-несушки, клиническое состояние, морфологические показатели крови

Is established that feeding laying chickens-hens of vitaton which contains butylhydroxytoluene, and also vitadeps and oily solution β -carotene causes a relative neutrophilia at a hypolymphemia. Feeding the laying chickens-hens of vitaton without butylhydroxytoluene causes leycocitopeniya on a background a relative eosinophilia and hypolymphemia.

Vitaton, vitadeps β -carotene, antioxidants, laying chickens-hens, clinical state, morphological indexes of blood